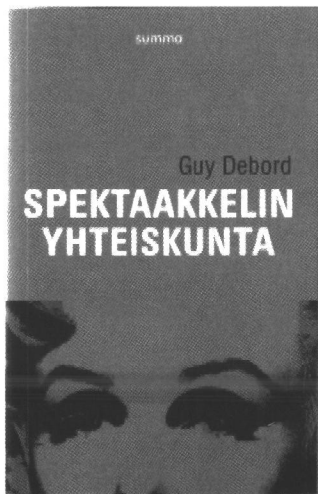

Spektaakkelin muoto, sisältö ja konteksti

Guy Debord: *Spektaakkelin yhteiskunta*. Suom. Tommi Uschanov. Helsinki: Summa, 2005. 191 s.

Marko Pyhtilä: *Kansainväliset situationistit – spektaakkelin kritiikki*. Helsinki: Like 2005. 256 s.

Kustannusyhtiö Summa on julkaissut suomeksi Tommi Uschanovin käännöksenä Guy Debordin ”teesikokoelman” *Spektaakkelin yhteiskunta*. Teos on pääosin ajateltu ja kirjoitettu Ranskassa 1950- ja 1960-luvuilla ja se ilmestyi yksissä kansissa ensimmäisen kerran vuonna 1967. Tekijänsä kautta teos kytkeytyy myös suppeampaan kontekstiin, aikavälillä 1957–1972 Euroopassa aktiivisimmin toimineeseen situationisti-liikkeeseen (SI), jota puolestaan käsittelee jyväskyläläinen tutkija Marko Pyhtilä niin ikään tuoreessa väitöskirjassaan *Kansainväliset situationistit – spektaakkelin kritiikki*.

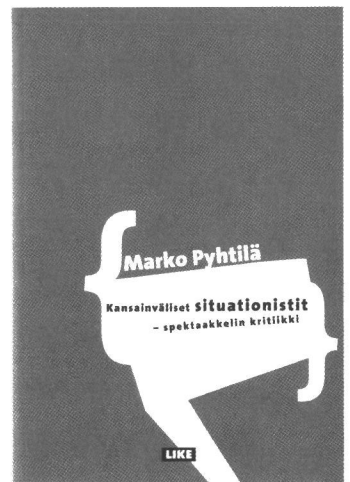

Debordin teos osui 1960-lukulaiseen ajan henkeen täsmäpömmillä tarkkuudella. Sen keskeinen sisältö muokkautui iskulauseiksi, joita käytettiin viljalti ”levottomuuksissa” eri puolilla Ranskaa keväällä 1968. Tiettyssä mielessä koko liikehdintä oli alkanut kyteä Strasbourgin yliopistossa jo vuonna 1966 sattuneessa välikohtauksessa, jonka synnyttämisessä paikalliset situationistit olivat vahvasti mukana.

Debord oli teoksensa ilmestymisen aikoihin jo tunnettu vapaa-ajattelija ja yhteiskuntakritikko, kokeellisten elokuvien tekijä sekä SI-liikkeen poliittinen aktivisti. *Spektaakkelin yhteiskunta* on pamfletti, joka lähes iskulauseenomaisten pykälien eli 221 teesinä muodossa luonnostelee esiin sellaisen historiallisen kehityksen ja 1960-lukulaisen nykymuodon, jota voisi nimittää länsimaiseksi kulutuskulttuuriksi. Debordille tuota muotoa kuvaava käsite on spektaakkeli ja sen keskeisimmäksi sekä perustaksi että välineeksi hän määrittelee kuvallisuuden: ”Spektaakkeli ei ole kuvien kokoelma vaan ihmisten välinen yhteiskunnallinen suhde, jonka kuvat välittävät” (teesi 4). Teos ei kuitenkaan tähtää (pelkkään) olevien olojen tutkimuksenomaiseen kuvaukseen, vaan se pyrkii myös kovertamaan uurroksia käsitteellistämänsä ilmiön eheyteen ja näin avaamaan tilaa kriittisille murto-makohdille.

Otsikon perusteella Marko Pyhtilän teos käsittelee tiettyyn historialliseen ajankohtaan sijoittuvaa kansainvälistä situationisti-liikettä, jos kohta sisältönsä puolesta se on mielestäni tämän asemesta enemmän nimenomaan Debord-tutkimus. Toki teos sijoittaa SI-liikkeen mo-

ninaiseen perinteeseensä (yhteydet dadaan, lettristeihin, punkiin, jne.) ja tarjoaa valaisevat katsaukset keskeisimpään käsitteistöön (urbanismi, psyko-maantiede, dérive, rekuperaatio, detournement, jne.). Teoksen keskeisenä aineistona kuitenkin on *Spektaakkelin yhteiskunta* sekä sen vuonna 1988 nimellä *Commentaires sur La société du spectacle* ilmestynyt ”jatko-osa” (jonka julkaiseminen suomeksi yhdessä tuon aieman teoksen kanssa olisi vielä enemmän korostanut tapahtuman ansaittua luonnetta pienenä kulttuuritekona).

Pyhtilän teos tarjoaa näppärän maaperän hahmottaa Debordin ajattelulle konteksteja, jotka liittyvät sekä sen kehkeytymisen sosiaalisiin yhteyksiin laajemmin että SI-liikkeeseen ja sen sisäisiin kiistoihin. Parhaimmillaan Pyhtilä on piirtäessään näkyville niitä kehityskaaria, taustoja ja viittaussuhteita, joita Debordin teoksessa on suhteessa traditioon, varsinkin Marxin tuotantoon. Tätä kautta tutkimus pureutuu paitsi aikalaiseen kontekstiin myös pitempään linjaukseen. Näyttää siltä, että jo Karl Marx 1840-luvun Pariisissa aisti ne spektaakkelin yh-

teiskunnan idut, jotka Debordin Pariisissa 1960-luvulle tultaessa olivat sitten kasvaneet lähes täyteen mittaansa.

Havainnollisen ”alatekstin” Pyhtilän teoksessa muodostavat lisäksi laajemmat, suorat lainaukset, jotka ovat peräisin 2000-luvun alkupuolen suomalaisesta sanomalehdistöstä. Lähinnä Helsingin Sanomien uutisista ja artikkeleista koottujen lainausten avulla tekijä rakentaa yhtymäkohtia Debordin teesien ja nykytodellisuutta herkeämättä tarkkailevan median välille. Kollaasinomainen rinnastus toimii, sillä tähän yhteyteen tuotuna lehtijutut eivät juuri enempää selittelyä kaipaa. Niiden sisältö tuntuu kuvittavan hyvin juuri sitä, mistä Debord kirjoitti, vaikkakin toisaalla ja jo 20–40 vuotta sitten. Harmi vain, että nuo pelkästään teksteihin keskittyvät lainaukset eivät näytä millaiseen *kuvalliseen* muotoon ne lehdissä ajateltiin.

Marko Pyhtilän teos on avartava yleisesitys sekä tutkimuksena henkilöstä (ristiriitaisine piirteineen) että aikakaudesta (monine virtauksineen), joiden ansiosta jo pitkään yhteiskuntakritiikin ”nykyklassikkona” tunnettu *Spektaakkelin yhteiskunta* on vihdoinkin saatu suomeksi. Ilahduttavaa on, että tässä mielessä molemmat teokset hyötyvät tarjoutuneesta mahdollisuudesta lukea niitä rinta rinnan.

Jukka Sihvonen